

מהתיקנות הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של הרבי הקדוש רבי אשר מסטולין זצוק"ל בנו של הרבי הקדוש רבי אהרן ה"בית אהרן" מקרלין זצוק"ל נסתלק ט"ו אב (תרל"ג)

פעם אחת בליל ראש השנה, כשנכנס רבינו לעריכת שולחן הטהור, מזג את כוס הקידוש והתכוון לאמירת קידוש היום. הרבי הרים את הכוס, ועמד אחוז שרעפים. פתאום הניח את הכוס חזרה על הצלוחית, הגביה את עיניו הטהורות והביט לכל הכיוונים, משל הוא מחפש מישוהו. מאות ואלפי החסידים שעמדו על הפגיוס הגבוהות עמדו נפעמים ומשתוממים, והנה מצביע הרבי בידו על אחד האברכים שעמד רחוק, תלוי על אדן החלון, ומרמז לו שיתקרב אליו.

חיל ורעדה אחז באברך הזה, ברתת זייע הוא נגש אל הרבי. בקול חרישי פנה אליו רבינו ואמר: "אם אני יודע ומרגיש במחשבותיך, כל שכן וקל וחומר שעליך להאמין כי הקב"ה מנהיג לכל הברואים, ויודע כל מחשבותם..."

לאחר סיום השולחן הטהור, התוודה האברך בפני חבריו, כי בזמן שרבינו עמד לקדש על היין, נכנסה בו פתאום רוח שטות, ובדעתו עלו מחשבות פסולות בעניני אמונה והשגחה פרטית. הרבי ברוח קדשו הרגיש את מחשבתו, והשיב לו תשובה קולעת אל השערה, בדיוק על מה שחשבו... *

פעם אחת עוד בחיי אביו הרבי הקדוש הבית אהרן זצוק"ל, הגיע אליו עשיר גדול, וכיון שחסידי קארלין עניים היו, שמחו על ההזדמנות והיו עומדים ומצפים שהרבי יכבדו בכבוד הראוי לו, ובזכות זה יתן סכום הגון.

החסידיים הטו אהון לשמוע מה הרבי מדבר עם העשיר, ושמעו שהוא מספר לו מעשה: פעם אחת היה עשיר אחד שלא היה מכניס אורחים לביתו. והיה כאשר נפטר מן העולם וקבורהו, ראו למחרתו שגוף העשיר נמצא מחוץ לקברו! קברוהו עוד הפעם, אבל למחרת מצאוהו עוד הפעם מחוץ לקברו. כיון שלא הבינו פשר דבר, נסעו לאיזה צדיק, ושאלו אותו סיבת הדבר. אמר להם הצדיק, היות שהעשיר לא הכניס אורחים לביתו בחייו, על כן אין האדמה רוצה להכניסו עכשיו לאחר פטירתו.

החסידיים ששמעו את המעשה, נבהלו מאד, כי הם כבר היו בטוחים שיקבלו מהעשיר סכום הגון, ואילו עתה שהרבי מספר לו מעשה כזה, הרי נאבדה כל תקוותם. אמנם למרבה פליאתם, לאחר שהעשיר שמע את הסיפור הנוקב, אמר לרבי, אני יודע שהרבי מתכוין אלי, הריני מקבל עלי מהיום והלאה להכניס אורחים לבית, ונתן מיד סכום הגון.

אחרי זה התברר, שעד היום לא היה העשיר הזה מכניס אורחים, ועל ידי שסיפר לו הרבי סיפור על "עשיר אחר" שלא היה מכניס אורחים, הכניס בלבו הרהור תשובה, ונהפך לאיש אחר.

מהשיר של יום רביעי אפשר להתעורר כמו בימים הנוראים!

הכנה לשבת מיום רביעי

בדף היומי שלנו (גיטין עז) כתוב, חד בְּשַׁבָּא, וְתָרִי, וְתִלְתָּא, בְּתַר שַׁבְּתָא. אַרְבְּעָה, וְחֲמִשָּׁה וּמַעְלֵי שַׁבְּתָא, קָמִי שַׁבְּתָא. ופירש רש"י, ראשון ושני ושלישי בשבת, נקראין בתר השבת שעברה, אבל רביעי חמישי ושישי, נקראין על שם השבת הבאה.

וכתב הקרבן נתנאל על הרא"ש (פ"ו סימן יד אות ה'), דשבת היא נקודה האמצעית של השבוע, וכך הוא סדר הדברים: יום רביעי הוא הכנה לקבל "נפש" של הנשמה חדשה - יתירה, שמקבלין בכל שבת. ויום חמישי הוא הכנה לקבל "רוח" של הנשמה חדשה. ויום שישי הוא הכנה לקבל "נשמה" לשבת הבאה. ויום ראשון אחר השבת, הוא השארת הסתלקות "נשמה" חדשה, ויום שני הוא השארת "רוח" מנשמה חדשה, ויום שלישי הוא השארת "נפש", וכך זה חוזר חלילה בכל שבוע.

ויש שכתבו, שזהו מה שאומרים בזמירות בליל שבת קודש (כל מקדש שביעי), שהשבת היא "ככלה בין ריעותיה משובצה", כלומר, שהשבת היא הנקודה האמצעית ומרכז השבוע, והיא משובצת בשלשה ימים מימין, ימי רביעי חמישי ושישי, ובשלשה ימים משמאל, ימי ראשון שני ושלישי.

מך גאב"ד פונבוז' זצוק"ל אמר, שמכאן אנו למדין, שאצל יהודי אין כלל המושג הנקרא 'ימות החול', רק כל ימות השבוע הם או 'אחר השבת', או 'לפני השבת', אך 'ימות החול' מאן דכר שמיה.

הרבי הקדוש המגיד מקהניץ זצוק"ל מביא בספרו עבודת ישראל (אבות פ"א מ"ה), פירוש הבעל שם טוב הקדוש זצוק"ל על הפסוק (שמות לד, כא) **בחריש ובקציר תשבות. חר"ש** הוא ראשי תיבות **ח'מישי ר'ביעי ש'שי**, כלומר, כמו שהחרישה הוא הכנה לזריעה וקצירה, כך אלו השלושה ימים כבר שייכים לשבת הבאה - **תשבות**, להכין עצמו בכל מיני הכנות שיוכל לעבוד את בוראו ביום השבת, דהוא הזריעה. ואחר כך בשלושה ימים שאחר השבת, היינו א' ב' ג', יהיה הקצירה - **ב'קציר**, שיקבל כל ההשפעות שירדו לו בתפילת שבת. וכך הם כל ימי השבוע, שלושה ימים לפני השבת, ושלושה ימים לאחר השבת, ושבת באמצע.

על פי זה פירש הרבי הקדוש רבי בן ציון מבאבוב זצוק"ל מה שאומרים בזמירות ליל שבת קודש (מה ידידות), 'בכך' נרוץ לקראתך בואי כלה נסוכה, ויש לזקדק, דלכאורה יותר מתאים הלשון 'לכך' נרוץ לקראתך, או 'על כך', ומהו הלשון 'בכך'. אך על פי מה שפירש"י בדף היומי שלנו, שיום רביעי חמישי ושישי נקראין על שם שבת הבאה, ניחא, דהנה ג' ימים הללו, הם ביחד ע"ב שעות. וזהו בכ"ן נרוץ לקראתך, תיבת בכ"ן עולה בגמטריא מספר ע"ב, לרמז שמיום רביעי ואילך נרוץ לקראת שבת, כי קדושת שבת כבר ממשמשת ובאה ג' ימים לפני השבת.

ואכן אצל הרבי הקדוש בעל האהבת ישראל מויזניץ זצוק"ל, ראו בחוש שהוא מכין את עצמו בפועל לשבת קודש במשך כל ימות השבוע, ובעיקר מיום רביעי. פעם ביום שלישי לפנות ערב בשעה שטייל עם כמה מחסידיו, פתאום עצר מלכת ואמר: טרם הכננו דבר מה לשבת! אחר כך הוציא את שעונו והביט עליו, וזה היה בדיוק מועד כניסת השבת בעוד שלושה מעת לעת, מאז התחיל כבר לחוש בהופעת האורות וקדושת שבת המתקרבת.

הנה ידוע שיש ענין גדול לישן בערב שבת, כדי להיכנס לשבת מתוך מנוחת הדעת. ומספרים שהיו מחסידי סלונים, שנהגו מליל רביעי בשבת עד ליל שבת קודש, לישן בכל לילה מעט יותר מן שאר הלילות, כדי לקבל כוחות חדשים על שבת קודש, ולהכין את גופם ומוחם לשבת קודש, וכך עשו הכנה בפועל מיום רביעי לקראת השבת.

ועל הרבי הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע מספרים, שהחל מיום רביעי כבר לא אכל דגים, כדי שיאכל הדגים של שבת לתיאבון. וביותר מזה מסופר על הרבי הקדוש רבי משולם פייש מטאהש זי"ע, שמום רביעי כבר לא אכל כלל! כדי שיוכל לאכול בשבת לתיאבון. ומספרים על הרבנית בלימא ע"ה, בתו של הרבי הקדוש מוורקא זי"ע, שביום רביעי כבר היתה מכינה את הנרות לשבת.

הרגשת קדושת השבת ביום רביעי

איתא בספרים הקדושים, שלכן בשיר של יום רביעי, שהוא פרק צד שבתהלים, מוסיפים לומר שלשה פסוקים של פרק זה, 'לכו נרננה', כי ביום רביעי כבר מתחיל ההכנה לשבת, ולכן כבר אומרים ביום זה 'לכו נרננה', כמו שאומרים בקבלת שבת.

חסיד אחד מחסידי הרבי הקדוש רבי אלימלך מליזענסק זי"ע בעל ה'נועם אלימלך' סיפר, כשהייתי אצל רבי, תמיד ביום רביעי בשבוע כאשר הגדנו המזמור של יום רביעי, והגענו לפסוק 'לכו נרננה', כבר הרגשנו מעין טעם של שבת.

וכן מספרים על הרבי הקדוש רבי יחזקאל משינאווא זי"ע, שהיה לו עבודה רבה בבכיות עצומות באמירת שיר של יום ביום רביעי, וכל העם נתעוררו לקולו והיו בוכים עמו, והיה מורגש בחוש קדושת יום השבת שממשמש ובא. פעם אחת התבטא הגאון הקדוש מנאסויד זצ"ל ואמר, העולם סבור שכדי להתעורר לתשובה צריכים לנסוע לשינאווא לימים נוראים, אך באמת לא כן הוא, לרבינו משינאווא יש לנסוע ליום רביעי, לשמוע את השיר של יום, ודי בזה לזעזע לב האבן לשבת לעבודת ה'.

לרבינו
משינאווא
יש לנסוע
ליום
רביעי

אתמול בהכנת השיעור, ובשעת אמירת השיעור של גיטין דף לו. הייתי צריך לאפק את עצמי מלמרר בבכי מור, על הילדות הנוראה, בצל מכות קשות שקיבלתי בגוף ובנשמה, מאנשים שמתיימרים לקרוא עצמם 'מחנכים', הם מחללים את השם 'מחנך' לשווא.

וכן לשון הגמרא, כי ההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא על דעת רבי, דהנה פשע ב'ננקי' - כאותו מלמד תינוקות שרב אחא הדיר אותו שלא ילמד עוד תינוקות, מפני שהיה מכה את התינוקות יותר מדאי. אומר רש"י הקדוש, דהנה פשע ב'ננקי' - חובטן יותר מדאי. מאידך, רש"י הקדוש במסכת בכורות (דף מו ד"ה פשע), כותב, מלקה אותן ומתים!!! נורא נוראות.

חשבתי בחמלת ה' עלי ובסימיתא דשמאי בדרש, ואולי זה גם קרוב לפשט, 'מתים', יש לזה כמה משמעויות, מתים זה לא רק שהיה ליה בהר המנוחות או בהר הזיתים, מתים הכוונה גם ההיפך מ'וחי בהם', בן אדם מסתובב ברחוב, וחושבים שהוא כאחד האדם, אבל משהו בגוף ובנשמה שלו כבוי, ומי ידע אם המכות הפיזיות המכות הנפשיות, של אותם אנשים שמשמתישים בשם 'מחנך', ועוד כל מיני תוארים לשוא, לא גרמו כל זה. שלא נדבר רחמנא ליצלן על כמויות נזשים, ועוד ועוד קשיים שאין כאן המקום לפרוטם כי רבים הם. אני חס ושלום לא רוצה להכליל את המחנכים החשובים והראויים, שמתמסרים בגופם ובנפשם להצלחת התלמידים.

אז איך בכל זאת אפשר לצמוח, דבר ראשון זכות אבות, הבכי של האמא בהדלקת נרות, 'והיו זרעי זרע תלמידי חכמים וצדיקים, אהובים למעלה ונחמדים למטה'. אם תרצו לדעת איך בכל זאת חזרתי לשיגרה אתמול, אחרי שכל הגל הזה של הילדות צף ועלה, וכל גופי היה בצער נורא. התשובה היא, על ידי אותו דף היומי, הגמרא בסוף דף לו: 'ושמחין ביסורין', זה יסורים - אבל שמחים. מתבגרים, ומבינים שיש מנהיג לבירה, והכל הוא השגחה פרטית, וכל מה שהיה, כך נגזר משמים. ומשתדלים גם להיות 'שמחים' כלשון הגמרא בתענית (דף כב). על אליהו הנביא, שפגש אנשים בשוק ואמר להם שהם בני עולם הבא, ושאל אותם מה מעשיהם, וענו, 'אינשי בדוחי אנו', וכותב שם רש"י, בדוחי - שמחים, ומשמחים בני אדם. אכן השתדלתי אתמול בלילה לשמח חתן וכלה.

נתפלל לבורא עולם שיאמר לצרותינו די, וילדינו וכנדינו יתחנכו בדרכי נועם, ויגדלו לאילנא רברבא בנתיבות התורה והיראה, אמן. (מתוך הפתיחה לשיעור - גיטין דף לו, ג' תמוז תשפ"ג)

מאמר לט"ו באב ושבת נחמו

דרשות רבינו יהושע אבן שועיב - תלמיד הרשב"א פרשת ואתחנן

תנן בתענית בפרק בתרא (כ:), אמר ר' שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב, וכיום הכפורים, שבהם בנות ישראל יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש מי שאין לו, וכל הכלים טעונים טבילה. ובנות ירושלים יוצאות וחלות בכרמים. ומה הן אומרות: בחור, שא נא עיניך וראה את מי אתה בורר לך, אל תתן עיניך לבני, תן עיניך במשפחה. וכן הוא אומר (שיר השירים ג, יא), צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה כו', ביום חתונתו, זה מתן תורה, וביום שמחת לבו, זה בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

המשנה הזאת היא האחרונה שבמסכת תענית. לאחר שדיבר כל צרות שלא יבואו על הציבור, מעוצר הגשמים ושאר מיני פורעניות הבאים לעולם, וציוו לנו חכמים ז"ל להתענות בהם כסדר שסדרה לנו באותה המסכתא, ואחר כך הזכיר באותה מסכת התעניות שהם מדברי קבלה, והם צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי, שהם באים על הצרות שבאו עלינו, וסידר לנו כל אותו הסדר על תשעה באב. סיים בזו המשנה, כדרך כל הנביאים שהוכיחו לנו, וסיימו בדברי נחמה.

ירמיהו התחיל בלשון קשה, 'דבר' ירמיהו, כמו 'דבר' האיש אדני הארץ אתנו 'קשות'. וכן ישעיהו, 'חזון' ישעיהו, כמו 'חזות קשה' הוגד לי. ומסיימין בנחמה, ולכן ישעיהו סוף ספרו כלו בנחמות, והתחילו נחמותיו מזו הפטרה, דכתיב נחמו נחמו עמי, וכל נחמותיו כפולות, אנכי אנכי מנחמכם, עברו עברו בשערים, התעוררי התעוררי קומי ירושלם, עורי עורי לבשי עזך, סולו סולו המסלה.

וכן רבינו הקדוש עשה נחמה בזו המשנה שהתחלנו, וסיים סוף זו המסכת בנחמה, על הנחמות העתידות, ועל הנחמות שהיו נוהגים גם כן הדורות שעברו והיו עושין שמחה.

ומה שבחרו להם הזמנים של חמשה עשר באב ויום הכיפורים יותר מן האחרים, כבר הוזכר בגמרא בבתרא פרק יש נוחלין (קכא). על זה סבות רבות, ואחד מהם שכלו בו בט"ו באב מתי מדבר, כמו שמוזכר שם באיכה רבתי בענין הכרוז כו'.

ויש לשאול במה נסתפקו, והתשובה, כי כבר כתבנו בפרשת מרגלים, כי הגזירה היתה על בני עשרים שנה ולמעלה עד ששים שנה. ונסתפקו בבן עשרים שנה, אם הוא בפחות מבן עשרים או ביותר מבן כ'. וכן בן ס', אם הוא בפחות או ביותר. עד שבט"ו באב ידעו כי בן עשרים הוא בפחות מבן כ', ובן ס' הוא ביותר, ולא היו בגזירה. ומה שהמתינו עד ט"ו באב, מה' יצא הדבר, שלא נתאמת להם הענין עד ט"ו באב, 'שהוא זמן נכבד כמו ט"ו בניסן ובתשרי', ויש טעם נכון בדבר. ולכן ניתנו הרוגי ביתר לקבורה מט"ו באב. וכו'.

ונחזור לענייננו. כבר פירשנו טעם שהיו נוהגות כן בט"ו באב למה, וכן ביום הכפורים פירשו בגמרא בפרק בתרא דתענית (ל:), מפני שהוא יום סליחה וכפרה, שניתנו בו הלוחות השניות ונמחל עון העגל, ובו נאמר סלחתי כדברך. פירוש, שלשה פעמים עלה ונתעכב בכל עלייה ארבעים יום. הראשון לקבל הלוחות הראשונות, אמצעים על ענין העגל, אחרונים לקבל לוחות שניות, ונשלמו בעשרה בתשרי, וכן תמצא כי אלול מעובר היה.

ועל זה היו מיחדים שני זמנים הללו לישא נשים לפריה ורביה שהוא קיום העולם, ולכיון אדם בה למצוה ולקדושה ולטהרה, כמו אלו הזמנים. וכמו שבימים הכפורים אין בו אכילה ושתייה ויצר הרע, כן יכיון אדם במצוות, לא לתאוה של יצר מצורף עם זה, כי האוכל ושותה בימי השמחה והמועדות, הרי היא קדושה כתענית יום כפורים, והיא עבודת השם יתברך, ונקרא קדוש.

ולכן נהגו לעשות השבת הזה - שבת נחמו, אחר תשעה באב, לשמוח עם היום טוב של חמשה עשר באב, והיא מצוה גדולה שהוא יום נחמה. ואף על פי שאינו יום טוב ממש, עשו אותו יום מקודש לכבוד השבת שלפני יום ט"ו, ולפעמים השבת הוא בחמשה עשר ממש.

וכל השמח בו, זוכה בנחמת בנין בית המקדש, כמו שנאמר צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. ודרשינן, ביום חתונתו זו מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו.

מאצרות הפרשה

בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך (ד, ל). השכינה הקדושה נקראת 'אחרית הימים' כידוע ליודעי חן. וצריך האדם לילך תמיד במחשבתו, להצטער על גלות השכינה, כי מה שחסר לאדם בעולם הזה, ידע לפי ערך החסרון למעלה יותר וכו', בכל הסיבות שלמטה, מגיע למעלה צער גלות השכינה יותר ויותר.

ומסיים הכתוב ו'שבת' עד ה' אלהיך, אותיות 'שבת'. כי עד עתה היו ימי המצרים בצער גלות השכינה, כמו שכתוב **בצר לך ומצאוך וגו' באחרית הימים. 'ושבת'**, כשמגיע שבת זו שבת נחמו, בו הבטחת הגאולה, **עד ה' אלהיך** - אז נראה, כי כל הדינים אשר עברו עלינו, היו הרחמים, וחסדים גוברים עליהם. ולפי ערך הצער שהיה אז, כן נזכה לגדול החסדים והטובות.